

— 99 —

Qodobka 373aad

Saddex sano waxaa ku gubata xuquuqda takhaatiirta, farmashiye haayeyaalka, qareenadda, injineeradda, qubaraa'da, macalimiinta, dalaaliinta, wakiilada u gaarka ah qofka falisay iyo ilaaliyaasha shirkadaha. Waxaase shardi ah in ay tahay xuquuqdaasi mid ay ka heleen shaqada ay guteyn iyo kharajka ay galeyn.

Qodobka 374aad

1. Saddex sano waxaa ku gubata canshuuraadka iyo xuquuqda ay mudatay Dawladda, waxey ka billaabataa gubashada canshuuraadka iyo xuquuqda la bixiyo sannadkiiba mar dhammaashada sannadka lagu qoray; gubashada xuquuqda laga qaado qoraaladda garsooreed waxaa laga billaabaa taariikhda fadhiga dacwadda ee qoraaladda la xiriira, haddii fadhigii uusan jirin waxey ka billaabataa taariikhda qoraaladda la sameeyey.

2. Sidoo kale waxaa ku gubata 3 sano xaqa weydiinta soo celinta canshuuraadka amaba xuquuqda la dhiibay iyadoo aan la muteysan. Waxey ka billaabantaa gubashada maalinta la dhiibay.

3. Axkaamta kor lagu xusay waa la dabaqayaa haddii ayna jirin axkaam lagu xusay xeer gaar ah.

Qodobka 375aad

1. Waxaa hal sano ku gubata xuquuqda soo socota :
 b. Xuquuqda ganacsatada iyo farsamoyaqaanka ay ka heleen alaab ay siiyeen dad aan ka ganacsaneynin, alaabtaarsi iyo xuquuqda ay muteysteyn kuwa leh hoteeladda iyo maqaayadaha ay ka heleen degnaashada ujuurta cuntada iyo wax allaale wixii ay ku bixiyeen kuwa rukunkooda.

d. Shaqaalaha xuquuqdooda iyo adeegayaasha ey ka heleen ijaar maalmeed amaba mushahar shaqada ay qabteyn awgeed.

— 100 —

2. Qofka ku dacwoonayo gubashadaasi halka sano ah, waa in uu ku dhaartaa si dhab ah in uu bixiyey deynta, Garsooraha waa in uu ujeediyaa deynqabaha dhaartaas xafiis ahaan. Haddii deynqabaha uu dhintay dhaarta waxaa loo jeedinayaa dhaxaltooyadiisa ama haddii kuwaas eyna qaangaarin loo dardaarmiyaasha si ay u caddeeyaan ineyna ogeyn jiritaanka deynta ama bixinteeda.

Qodobka 376aad

1. Gubashada ku saabsan xuquuqda lagu xusay qodobadda 373 iyo 375, waxey ka billaabataa maalinta ay sameeyeen deynleyaasha gudashada, xataa haddii ay weli sii waadaan gudashayaal kale.

2. Haddii xaq xuquuqdaas ka mid ah lagu sugo qoraal, xaqaasi guban maayo 15 sano.

Qodobka 377aad

Gubashada muddadeeda waxaa lagu xisaabaa maalmo. ee laguma xisaabo saacado iyo maalinta horeba. Gubashaddu waxey ku dhan tahay dhammaashada maalinta ugu dambeyso.

Qodobka 378 aad

1. Wixii uusan caddeynin qodob gaar ah gubashaddu waxey ka billaabantaa maalinta ay deyntu noqotay mid la murto gudideeda.

2. Si gaar ah gubashaddu waxey ka billaabantaa xii ku saabsan deyn lagu xeray shardi taagan maalinta la helay shardigaas. Wixii ku saabsan lammaanada milkiyada wuxuu ka billaabmaa maalinta mudashada ku sugnaatay, wixii ku saabsan deyn mudeysan gubashaddu waxey ka billaabantaa dhicidda mudada.

3. Haddii taariikhda bislaashada xaqa uu ku xiran yahay doonista deynlaha, gubashada waxey ka billaabaneysaa maalinta uu helay awood uu ku muujiyo doonistiisa.

Qodoobka 379aad

1. Gubadku ma billaawdo haddii uu jiro wax ka reebay deynlaha in xaqiisa uu weydiisto, xataa ha ahaado anshax, sidaa soo kale gubashaddu kama billaabanto waxa u dhaxeeya wakiilka iyo kan wakiishay.

2. Gubashada ay muddadeedu ka badan tahay shan sano kuma socoto dadka aan awood la hayn ama dadka maqan amaba dadka lagu xukumay ciqaab xabsiyeed, hadduusan lahayn qof si sharci ahaan uga wakiil ah.

Qodobka 380aad

Gubashaddu waxey ku kala go'daa weydiisasho garsooreed, xataa haddii la horgeeyo Maxkamad aan awood u lahayn, waxaa kaloo ay ku kala go'daa digniin qabasho iyo weydiin uu keenay deynlaha si loo aqbalo xaqa uu ku leeyahay deynqabaha falismay ama qeybinta iyo shaqa kasta uu ku kaco deynlaha asagoo ku doodaya xaqiisa inta ay dacwad-du socoto.

Qodobka 381aad

1. Gubashadu waxey ku kala go'daa, haddii deynqabuhu si caddaan ah amaba si aamusnaan ah uu u qirto xuquuqda deynlaha uu ku leeyahay.

2. Waxaa lagu tiriyaa qirasho aamuseed in deynqabuhu ugatago deynlaha gacantiisa rahan uu ku lammaanayo deynta.

Qodobka 382aad

1. Haddii gubashada ku kala go'da waxaa billaabma gubasho kale laga billaabo waqtiga uu ku dhammaaday wakhtiga ka dhashay go'ida sababteeda, muddadiisuna waxey noqotaa muddadii gubashadi hore.

2. Hase yeeshee haddii la xukumo deynka, xukunka na uu lahaado xoogga fulitaanka amaba haddii deynku yahay mid ku gubta hal sano, gubashaduna ku kala go'day qirashada deynqabaha, deynta waxey ku gubanaysaa 15 sano, haddii eysan ka mid ahayn deynta la xukumay waajibaad xili-xili loo cusbooneysiin karo bislaadeyna xukunka kaddib.

— 102 —

Qodobka 383aad

1. Waxaa ka dhasha gubashada waajibka dhicidiisa, sidaas ay tahayna waxaa ku hara deynqabaha waajibaadka dabiiciga ah.

2. Haddii xaqu ku dhaco gubasho, waxaa la dhacda dulsaarada iyo wixii kale ee raacsanaa, yeyna dhammaanin muddada gubashada u gaarka ah kuwa raacsan.

Qodobka 384aad

1. Maxkamadda lafteeda uma bannaana in ay xukmiso gubasho ee waxaa waajib ah in xukunka gubashadu uu ku dhisan yahay weydiinta deynqabaha, amaba mid ka mid ah deynleyaasha amaba qof kasta ee maslaxad ku leh gubashada, xataa haddii uusan ku doodin deynqabaha.

2. Waxaa bannaan in lagu doodo gubashada daraja kasta ay dacwaddu taagan tahay xataa Maxkamadda Rafcaanka horteeda

Qodobka 385aad

1. Ma ay bannaana in laga tanaasulo gubasho inta uusan sugnaanin xaqa gubashada ka hor, sidoo kale ma bannaana in lagu heshiiyo in gubashadu dhacdo muddo ka duwan muddada uu magacaabay xeerka.

2. Waxaase u bannaan qof kasta ee leh awood uu xaqiisa ku maamulo in uu ka tanaasulo si aamusnaan ah, xataa xaqa gubashada markii uu u sugnaaday xaqaasi kaddib, tanaasulkaani ku fuli mayo deynleyaasha, haddii ay dhibaato u keeneyso.

BAABKA VI

SUGIDDA WAAJIBKA

Qodobka 386aad

Deynlaha waxaa saaran sugiddeeda waajibka deynqabahana waxaa saaran in uu caddeeyo gudashada waajibka.

MADAXA I
SUGID QORAALEED

Qodobka 387aad

1. Qoraalka rasmiga ah waa kan uu sarkaalka Guud ama qofka loo xilsaaray shaqo guud uu ku caddeynaayo qaabka xeereed iyo xuduuda awoodiisa waxyaabaha hortiisa ka dhacay ama caddeynta ay hortiisa ku sameeyeen dadka qoraalkaasi danta ka leh.

2. Qoraalka haddii laga waayo astaamaha Qoraalka rasmiga ah waxaa lagu tiriyaa qoraal caadi ah, waxaase sharadi ah in laga helo saxiixa, shabada ama suulka dadka danta leh.

Qodobka 388aad

Ilaa iyo inta laga caddeeyo been-abuuridda hababka xeerku u gooyey qoraalka rasmiga ah wuxuu xujo ku yahay dadka oo dhan waxa asaga ku cad laguna sameeyey xadka awoodda sarkaalka qoray ama isagoo jooga ay sameeyeen dadka danta leh.

Qodobka 389aad

1. Haddii qoraalka rasmiga ah asalkeedu yaalo. qoraalka nuqulkiisa ama sawirkiisa wuxuu noqdaa xujo inta ay kula mid tahay asalka.

2. Nuqulka waxaa lagu tiriyaa mid la mid ah asalka haddii uusan ku doodin labada dhinac midkood, haddii doodi jirto nuqulka waxaa loola noqdaa asalka.

Qodobka 390aad

Haddii uusan jirin qoraalka rasmiga ah. nuqulku wuxuu xujo noqdaa xaaladaha soo socda :

b. Nuquladda hore ha lahaadaan ama yeyna lahaanin qaabka fulinta waxey leeyihiin xujada kan asalka oo kale, haddii muuqaalkiisa uu shaki gelineynin in uu la mid yahay asalka.

i. Isla qiimaha nuquladda hore ee rasmiga ah ay leeyihiin ayey leeyihiin kuwa dambe, laakiinse xaaladaan dhinac kasta wuxuu weydiisan karaa in loola noqdo nuqulka nuqulkii hore.

j. Wixii ku saabsan nuquladda laga sameeyey nuquladda hore ee rasmiga ah waxey leeyihiin hadba xaaladdu sidey tahay qiimo tixgeleneyd.

Qodobka 391aad

Qoraalka gaarka ah waxaa lagu tiriyaa in uu sameeyey qofka saxiixay haddii si caddaan ah uusan u inkirin qoraalka, saxiixa, shabada ama saxiixa suul-saarka ah ee asaga loo nisbeeyey. Dadka xaqa dhaxalka u leh ama kuwa xaqa u wareegay qasab kuma aha in ay inkiraan, waxey ku ekaan karaan in ay caddeeyaan ayagoo dhaaranaya in aysan ogeyn qoraalka, saxiixa, shabada ama saxiixa suul-saarka in uu leeyahay qofka qoraalka loo nisbeeyey.

Qodobka 392aad

1. Kuma ay noqoto qoraalka gaarka ah qof saddexaad xujo xagga taariikhdiisa, ilaa iyo inta uu ka yeesho taariikh sugan, qoraalka taariikhdiisu waxey sugnaataa marka ay jiraan xaaladaha soo socda :

b. Laga billaabo maalinta lagu qoray diiwaanka loogu talagalay.

i. Laga billaabo maalinta lagu sugay murtideeda warqad kale ee taariikhdeedu sugan tahay.

j. Laga billaabo maalinta qoraalku arkay sarkaal guud ee awood u leh.

x. Laga billaabo maalinta uu geeriyooday qof ku lahaa warqadda dusheeda raad ee ah qoraal ah saxiix, shabad ama saxiix suul-saarka la aqoonsan yahay laga billaabo maalinta uusan suuragal u noqonin qof kuwaa ka mid ah in uu qoro amaba uu ku saxiixo suulkiisa awgeed, guud ahaan laga billaabo maalinta ay wax dhaceen ee goynaya si la hubo in qoraalku ka horeeyey.

2. Hase yeeshee, waxaa Garsooraha u bannaan asagoo tixgelinaaya duruufka in uu ka dhaaf rasiidyada isagoo ku dhaabaqaya axkaanta hore.

Qodobka 393aad

1. Xaashiyaha la saxiixay waxey leeyihiin isla qiimaha caddeynta qoraalada gaarka ah.

2. Taararka waxey leedahay isla qiimahaas oo kale, haddii asalkeedu lagu keydiyey xafiiska boostada, saxiixayna qofka diray, taarka la guuriyey waxaa lagu tiriyaa mid la mid ah asalkiisa ilaa iyo inta laga sugo sidaa si ka duwan.

3. Haddii la baabi'iyey taarka asalkiisa wuxuu leeyahay taarka la guuriyey qiimo la tixgeliyo.

Qodobka 394aad

1. Buugagta ganacsiga ah xujo kuma ay noqdaan kuwo aan ahayn ganacsatada, hase yeeshe haddii buugagtaasi ay leeyihiin xusuusin ku saabsan bixin ay sameeyeen ganacsatadu. Garsooraha waxaa u bannaan inta la ogol yahay in lagu sugo marqaati in uu ujeediyo dhaar dhameystir ah mid ama mid kasta oo ka mid ah dhinacyadda.

2. Buugagta ganacsatada ah xujo kuma noqoto isla iyaga. Haddiise buugagtaasi ay nidaamsan yihiin, qofka doonaayo inuu ugu isticmaalo sugitaan ahaan uma ay bannaana inuu kala qeybiyo dulucdooda iskana tuura wixii isaga ka soo horjeeda.

Qodobka 395aad

Diiwaanada qoraaladda guryaha kuma ay noqdaan qofka qoray xujo, haddii eysan jirin labada xaaladood ee socda:

b. Haddii uu si cad u sheego in uu ulajeeday xusuusinta lagu qoray diiwaanadda ama waraaqaha guryaha in ay istaagaan meesha qoraalka, faa'idana ugu jirto qofka danta ku leh oo ay xusuusintaasi xaqiisa goyneyso.

t. Haddii si caddaan ah u xusay in uu ulajeeday waxa uu ku qoray waraaqadahaas in uu istaago meel qoraal ee uu leeyahay qofka ay sugtay warqaddaasi xaq uu leeyahay.

Qodobka 396aad

1. Haddii xusuusinta keento xuroobidda deynqabaha xataa haddii uusan deynluhu saxiixin waxa lagu qorayaa qoraalka deynta, qoraalka wuxuu xujo ku noqonayaa deynlaha haddii uusan weligiisa ka bixin haysashadiisa lana sugin sidaas i ka duwan.

2. Isla axkaamtaas ayaa lagu dabaqayaa xusuusinta keenta xuroobidda deynqabaha ee uu qoray deynluhu xataa haddii uusan saxiixin kuna qoray asal laba-jibaar ah ee qoraalka ama rasiidka, haddii asaladda laba-jibaar ah ama rasiidada uu haysto deynlaha.

MADAXA II

SUGITAANKA MARKHAATIYEED

Qodobka 397aad

1. Wixii ku saabsan arrimaha aan ahayn ganacsi, sugidda tasarufka xeereed ama dhammaashada waajibka ma bannaana in lagu caddeeyo markhaati, haddii qiimaha tasarufka ama waajibka uusan xadideyn ama uu ka badan yahay Sh. So. 500/= haddii uusan jirin heshiis ama qodobo sidaas ka duwan.

2. Waajibka waxaa lagu qeymeynayaa qiimahiisa salka ah marka uu dhaco taasarufka qaanuuneed. Waxaa bannaan in lagu sugo marag haddii qiimaha waajibka uu ka badan yahay sh. so. 500/ keli ahaan marka lagu daro dulsaaradda uruuray iyo wixii la xiriiira ra'suumaalka.

3. Haddii dacwaddu ay ka kooban tahay weydiisasho

badan ee ka yimid meelal kala duwan weydiisasho kasta ee qiimaheedu aanu ka badneyn sh. so. 500/ waxaa lagu sugi karaa marqaatiyaal, xataa haddii isugeynta weydiisashayaalka ay ka badan tahay qiimahaas, inkastoo weydiisashayaalka ay

ka dhasheen xiraar dhex marey dhincayadda ama tasarufaad qaanuuneed ee leh isla dabeecadda. Isla axkaamtaas ayaa lagu dabaqayaa dhammaan bixinta qiimaheedu aanu ka badneyn. So. Sh. 500/=

Qodobka 398aad

Ma bannaana in markhaati lagu sugo qiimo aan ka badnayn Sh. 500/= marka ay jiraan xaaladaha soo socda :

b. Marka sugidda khilaafsan tahay amaba dhaafsan tahay dulucda kulmiyey qoraalka.

t. Haddii sheyga la weydiistay uu yahay wax haray ama qaar ka mid ah deynta ee lagu sugi karo qoraal.

j. Haddii labada dhinac ee dacwaddu ka dhaxeeyso midkood uu ku weydiisto dacwadiisa qiimo ka badan sh. so. 500/= kaddibna weydiisashadiisa ka dhimo qiimo aan ka badneyn tirada kor ku qoran.

Qodobka 399aad

1. Waxaa bannaan in marag lagu sugo wixii uu wajib ahaa qoraal lagu sugo haddii la helo mabda' ku sugidda qoraaleed.

2. Mabda'a ku sugidda qoraalka waxaa loo qaadanayaa qoraal kasta ee ka yimaada dhinaca doodaha kana dhigaa-ya mala-u-waa⁴(Verosimile) jiritaanka falka lagu dooday.

Qodobka 400aad

Sidoo kale waxaa bannaan in lagu sugo markhaati marka ay jirnaa xaaladaha soo socda :

b. haddii uu jiro wax maadi ah ama anshax ah oo reebaya helitaanka sugid qoraaleed.

t. Haddii deynluhu uu waayo qoraalka uu ku dhisaa-yyey sugidda qoraaleed sabab ka baxsan iraadadiisa.

MADAXA III

U MALEYN

Qodobka 401aad

U maleynta xeereed waxey ka dhaafeysaa qofka ay mas-laxadiisu tahay wax kasto ee sugid ah, waxaase bannaan sugidda taas ka soo horjeeda, hadduusan jirin qodob xeereed oo sidaas ka duwan.